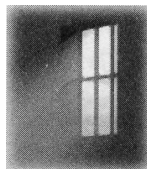

Dječak koji je volio prozore

Dječak koji je volio prozore

Otvaranje srca i uma
djeteta s teškoćama u razvoju

PATRICIA STACEY

OSTVARENJE

Naslov izvornika:

**“THE BOY WHO LOVED WINDOWS: Opening the Heart and Mind of a Child
Threatened with Autism”**

Copyright © 2003 by Patricia Stacey

Copyright © za hrvatsko izdanje: Ostvarenje d.o.o.

First published in the United States by Da Capo Press, A Subsidiary of Perseus Books L.L.C.
Prvi izdavač je Da Capo Press, SAD, ogranak Perseus Books L.L.C.

Prijevod: Dunja Flegar

Lektura: Nana Moferdin

Dizajn omota: Snježana Engelman Džafić

Urednica izdanja: Ilona Posokhova

Obrada i prijelom: Ostvarenje d.o.o.

I. izdanje: studeni, 2005.

Nakladnik:

OSTVARENJE d.o.o.

Donji Vukojevac 12, 44272 Lekenik, tel/fax: 044 732-228, 732-230

<http://razvojdjece.crolink.net> <http://ostvarenje.crolink.net>

ostvarenje@hi.htnet.hr

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb

UDK 376.1-056.34-053.2(0:82-94)

STACEY, Patricia

Dječak koji je volio prozore : otvaranje srca i uma djeteta s teškoćama u
razvoju / Patricia Stacey ; <prijevod Dunje Flegar>. - Lekenik : Ostvarenje, 2005.
Prijevod djela: The Boy Who Loved Windows.

ISBN 953-6827-35-2

I. Autistična djeca -- Svjedočanstva II.
Autizam -- Svjedočanstva

450912052

ISBN: 953-6827-35-2

CLIFFU, ELIZABETH I WALKERU

Zahvale

Prije svega želim zahvaliti svojoj sestri Pauli Stacey, darovitoj spisateljici i urednici, čija me pomoć u radu na ovoj knjizi, jednako kao i tijekom cijelog mog života, natjerala da se razvijam i rastem i, naravno, ispravljam. Zahvalna sam svojoj dragoj prijateljici Julie Fisher koja mi je velikodušno stavila na raspolaganje svoje izvanredne talente i vrijeme koje smo iskoristile vodeći dugačke i ugodne razgovore o samom projektu. Cliff, moj suprug, podupirao me svojom neiscrpnom energijom, a svojim okom arhitekta pazio na detalje. Želim također zahvaliti i Merloyd Lawrence, mojoj urednici, za njenu strpljivost, pažljivost, istančanu intuiciju i prosudbu, te C. Michaelu Curtisu zato što me nadahnuo svojom postojanom mudrošću i ukazao mi na važnost pripovijedanja priče. Zahvaljujem Charlesu Everittu na njegovom smislu za humor i osjećaju za pravu mjeru. Vrlo sam zahvalna prvim čitateljima na njihovim uvidima: Carol Edelstein, Robin Barber i cijeloj grupi pisaca koja se sastaje srijedom navečer, jednako kao i Peteru J. Smithu, Andrei Dresdner, Tammy Barbasch, Elizabeth McKenzie i Janet Sadler, te mojoj sjajnoj ispitivačici činjenica, Elizabeth Shelburne. Posebno sam zahvalna mojoj predivnoj kćeri Elizabeth na tome što je pristala da me dijeli s ovim projektom i što je ponekad pisala sa mnom rame uz rame. Hvala mojoj predivnoj kolegici Therese Sillars na njenom umijeću pretvaranja željeza u zlato. Izrazito sam zahvalna ljudima koji su se brinuli za moju djecu kako bih ja mogla raditi na projektu: našoj dadilji, izuzetnoj Donni Cavanagh, jednako kao i Carol i Robertu Resnicku, Polly Stacey i Luku Dysonu. Hvala Jane Deihl, Pauli Atkin, Peteru Staceyju, Jacqueline Stuart, Carolyni Thomas i Robertu Montgomeryju za njihovu potporu. Konačno želim zahvaliti ljudima u REACH-u za svu njihovu hrabrost i kreativnost.

Napomena o imenima: poradi vjerodostojnosti - i zato što vjerujem kako je važno pokazati da stvarni ljudi u stvarnom svijetu jedni drugima mijenjaju život - u knjizi koristim stvarna imena. No, izmijenila sam imena nekolicine sporednih likova kako bih zaštitila njihovu privatnost. Oni se pojavljuju kao Victoria, Catherine, Lauri i Lois.

Sadržaj

<i>Zahvale</i>	<i>vi</i>
<hr/>	
DIO 1.	
Sirene	3
Morate čekati	12
Shvaćanje	18
<hr/>	
DIO 2.	
Zašto ne u lice	25
Svijet je previše	33
Uzajamnost	42
Mozak ne čeka	49
Igra	55
Tijelo je zemljovid	64
<hr/>	
DIO 3.	
Pitanja koja su nas mučila	81
Novi tragovi	90
Šetnja prilazom	99
Epidemija	105

DIO 4.

Kroz vrata u zidu	119
Izazov, igra, poziv, osuda	129
Početi od želje	139
Tiranija pažnje	145
Nedoslušana pjesma	158
Riječi	164
Opasnost gubitka	176
Načini pripremanja salate	180
Ljestvica	188
Do Rajskog jezera	193
Egzotični otrovi, neobične veze	199
Kroz još jedna vrata u zidu	202

DIO 5.

Izmišljeni svijet	215
Neobavljeni poziv	221
Drugovi	232
Projektor	234
Iznova o osjetima	237

DIO 6.

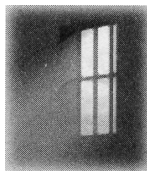
Imam prob'em	255
Epifanija	261
Što uništava svijet	266
Automobil koji je skrenuo s ceste	272
Oči stranca	276
Sudbina beba i gusara	280
<i>Epilog</i>	287

*Naša ljudska veličina ne leži toliko u
sposobnosti da mijenjamo svijet...
koliko u sposobnosti da mijenjamo sebe.*

MAHATMA GANDHI

Ne mogu sa sigurnošću odrediti gdje leži početak priče o Walkeru. Možda još u začecu - kada su se dvije stanice pronašle, obavile jedna drugu, sjedinile u naporu da zajednički sačine dječaka. Ili se, možda, ova priča rodila prije mnogo generacija, rastući neumitno, poput prirode sa svim njenim manama i čudesima. Mogla bi to biti i moderna priča - krivo je nešto u zraku, nešto u vodi. Ili je uzrokovana injekcijom (rukom znanosti i njenom nevinom i možda arogantnom potrebom da poboljša načine na koje se radamo i na koje umiremo). Mogu jedino reći da je priča za mene počela sumnjom da je išta više moguće, a završila je otvaranjem svih mogućnosti.

DIO 1.

Sirene

Najprije reče da divnim Sirenama valja uteći
I polju cvjetnom njihnu, da ne bismo čuli im glasa.

HOMER

DAN PRIJE SINOVA ROĐENJA sjedila sam u sobi svoje četverogodišnje kćeri Elizabeth. Zajedno smo promatrale vrhove krošnji. Toga poslijepodneva, sredinom listopada u Novoj Engleskoj, lišće je plamtjelo jarkim žutim, narančastim i grimiznim bojama - a ja sam joj pokušavala objasniti kako nešto, netom prije umiranja, može zadobiti takvu veličanstvenost. U tom sam joj trenutku željela ispričati sve: o botanici, o neobičnim i tajnovitim ciklusima koji sačinjavaju život, proturječjima prirode.

Sinula mi je neprilična zamisao da bi je moglo zanimati na koji način drveće uskraćuje klorofil svom vlastitom lišću, ali Elizabeth je uskliknula: "Oh, ja samo želim biti *ondje*, ondje vani!" Odjurila je niz stubište. Slijedila sam je polagano, pridržavajući trbuh, dišući poput starice. (Tada sam jedva mogla vidjeti vlastita stopala!) Vani se podigao vjetar, stotinu je listova pljuštalo po nama, a ona je podigla ruke prema nebu, onako kako to djeca čine u kišne dane, kao da želi uhvatiti svaku živu i umiruću stvar na njemu. Poslije sam je smjestila u ljuljačku na drvetu i zanjihala, a ona je nestajala u krošnji, smijući se i propadajući u nju.

Ono što nije mogla znati u tom trenutku, toga dana, te 1996. godine, ono što ni ja nisam mogla znati, bilo je to da će se naši životi uskoro zauvijek promijeniti. Nije znala da će mi sljedećeg jutra, u šest sati,

netko zabosti iglu u kralježnicu, da ću sva utrnuti i da će me liječnik naglo zgrabiti za ruku i zatražiti: "Sada me slušajte. Nemojte se pomicati. Moram sve ponoviti. Imamo samo deset minuta da izvadimo dijete!" Nije znala da će malog dječaka, zatočenog u meni zbog moje kralježnice, izvući napolje i položiti ga u očeve ruke. Je li uopće mogla zamisliti da se u trenutku kada prvi puta ugledam njenog brata neću osjećati onako kako bih se trebala osjećati?

Kada netko počinje upoznavati vlastito dijete? Činilo mi se da Elizabeth poznajem od trenutka kada je došla na svijet. Bila sam osupnuta njenim pogledom istom nakon što se rodila: sve - glavica, zjenice, svjesnost - čista svijest. "Oči! Kakve oči!" - sestre, liječnik, pa čak i tehničar uzviknuli su u isti glas. Zgrabila je moga supruga za ruku i od tada ga ne pušta.

No, Walkerovo je rođenje bilo nekako drugačije. Ništa se nije odvijalo kako treba. Pri rođenju nije zaplakao. Sestre su ga pokušale natjerati da zaplače, ali uspjele su izmamiti samo jecaj. Onda su ga predale Cliffu i on je ležao u očevim rukama nalikujući mršavoj zvjerčici, sav krvav i izvrnutih ručica.

Osjećaju li se i ostale majke novorođenčadi onako kako sam se ja osjećala? Sjetila sam se što je moj bivši šef jednom rekao o svojoj kćeri: "Kada se rodila, izgledala je poput odreska!" Pogodila me potpuna privrženost, humor i veselje s kojim je to izjavio, kao da govori: "U mojoj se mokroj, maloj pernatoy loptici zapravo skrivao labud."

Iako nam je liječnik rekao da je Walker normalan - da mu je rezultat Apgar testa visok - manje me zabrinuo način na koji se ovo dijete pojavilo, koliko kakvoća njegove svijesti. Već je u prvom trenutku gledao mimo mene. Njegov mi se pogled, zapravo, pretvorio u opsesiju tijekom boravka u bolnici. Nije gledao u mene dok je ležao u maloj plastičnoj kolijevci. Nije me gledao ni dok sam ga dojila. Djelovao je kao da ne primjećuje ni Cliffa ni mene, niti Elizabeth koja je, sva sjajeći, sjedila na pomoćnom bolničkom krevetu i držala ga u naručju. Osjećala sam prazninu. Na um mi je pala riječ, riječ koju nikome nisam povjerala: "Strašilo". Moja beba, naša beba, nosi kvalitete strašila - izduženost, mlohavost, šupljinu.

Zaključila sam da ću iz reakcija drugih ljudi najbolje prosuditi postoje li razlozi za zabrinutost. Pomno sam promatrala i proučavala posjetitelje.

Moja je dadilja Donna stigla u pratnji svoje dobre prijateljice Doris, žene u sedamdesetima. Obje su se razumjele u djecu, poznavale su ih onako kako poljodjelci predosjećaju vjetar ili znakove mraza. Doris i Donna mogle su, također, prepoznati bolest. Doris je prije četrdeset godina izgubila novorođenče u bolnici. Odnijeli su ga i nikada ga više nije vidjela. Podigla je dva zdrava sina, a sada radi u školi kao kućepaziteljica. Donnin je sin mentalno retardiran. Sada mu je dvadeset godina i svake je večeri oko osam sati naziva iz doma. Prvo je jedna uzela bebu u naručje, a zatim druga. Obje su zaplakale. Bila sam sigurna. Ako Donna i Doris mogu plakati od sreće radi ovog djeteta, možda će s njime biti sve kako treba.

No, naleti brige i slutnje dolazili su u naglim, intenzivnim bljeskovima. Prema kraju mog petodnevnog boravka u bolnici, povjerala sam prijateljici Monici kako ne osjećam da se dječak "rodio", iako je, dakako, došao na svijet. Budući da je bila žena jakih duhovnih uvjerenja, Monica mi je predložila neka molim za njega.

"Jeste li mu nadjenuli ime?" pitale su me sestre. Istina je bila da Cliff i ja nismo mogli izabrati ime prije dolaska u bolnicu. Oboje smo bili prilično svjesni da je ime sinonim za identitet u javnosti. Željeli smo da našem sinu bude dostupno sve što poželi: da postane glazbenik, uzgajivač organske hrane, automehaničar, pantomimičar ili, naravno, predsjednik. Ali proces imenovanja bio je opterećen lošim predznacima. Odabir imena djelovao je poput preuzetne, opasne alkemije; bilo je to poput zacrtavanja budućnosti. Konačno smo mu odlučili nadjenuti ime Walker, po Walkeru Percyju, filozofu i autoru knjige *The Moviegoer*. To je ime zvučalo snažno, mudro, jedinstveno, a takvim će, nadali smo se, postati i naš sin.

Pa ipak nam je ono što on jest, ili što će postati, izmicalo dok smo ime povjerali papiru. Pa čak i prije nego što smo rodni list vratili u bolnicu, Cliff i ja smo vodili jedan od onih razgovora koji zauvijek obilježe život jednog para.

Čekala sam da dijete zaspi, a onda sam, šapćući u mraku, izgovarala riječi koje za majku znače izdaju. Rekla sam Cliffu kako se bojim da nešto nije u redu. Nije samo da to dijete izgleda stisnuto, bolesno na dodir. Ono me uopće ne gleda.

"Ljudi uglavnom govore da bebe isprva nisu usredotočene", rekao je Cliff.

"Nije stvar u njegovoj usredotočenosti, nego u nečem drugom", ustrajala sam.

Grčevito sam tražila riječi kojima bih mogla opisati ono što nedostaje, ali završila sam u melodramatičnom tonu, poput razočarane ljubavnice. Nešto je nedostajalo u tom "spajanju", nešto od onih "oceanskih osjećaja". Svijet se nije "zatresao".

Cliffov je glas zvučao ozbiljno. Šapatom je rekao: "Slažem se. Nije osobito zainteresiran za nas. I ne razumijem zašto gotovo uopće ne plače." Pričao je o strahu koji je osjetio u trenutku kada je vidio kako se sestre bore da ga natjeraju na plač. "Ne razumijem zašto moramo buditi Walkera da bismo ga nahranili", dodao je. Prošutjeli smo nekoliko trenutaka, a onda smo opet počeli razgovarati. Ovaj je put njegov glas bio drugačiji, nježniji, tajanstveno zaigran. Cliff baš ne voli pričati priče, no sada je zaustio: "Ali, dopusti mi da ti ispričam nešto". Počeo je opisivati dječaka koji se ponekad osjeća poput crne ovce u obitelji. Miran i sramežljiv, brat ekstrovertiranije sestre, provodio je mnogo vremena u igri, čitanju i razmišljanju. Osjećao se nelagodno zbog vlastite neupadljivosti i potrebe za samoćom, osobinâ koje su ga stavljale u neravnotežan položaj s obzirom na svoju lijepu, živahnu sestru. Naravno, Cliff je pričao o sebi.

"Dakle, bit će arhitekt", rekla sam i, hihoćući u mraku, osjetila olakšanje. "Poput tebe."

Našli smo objašnjenje - takvo koje je imalo smisla. Pa čak i ako nije sasvim ispravno, znala sam da je Cliff dovoljno mudar da zaštititi identitet našeg sina. Nismo željeli suditi svojoj bebi - nismo željeli suditi našoj djeci. Tako sam si obećala da ću s ovim djetetom biti strpljiva, da ga nikada neću gurati u nešto čemu ne pripada.

No, istoga smo se tjedna već vratili *tim* razgovorima: razgovorima o Walkerovoj letargiji, manjku plača i pospanosti. Liječnik mu je poslušao srce i poslao nas kući s riječima: "Pustite ga da spava".

Sjeti se, rekla sam u sebi, *ovo je dječak. Dječaci se razvijaju sporije. On nije Elizabeth.* Sljedećih sam tjedana odlučila Walkeru pružiti mir koji mu je, izgleda, trebao. Dječja sam kolica stavljala u kut dok bih pospremala, a njega sam nastojala što više nositi u rukama. Bio je tih, rijetko je plakao, a činilo se da neprekidno spava.

I tako smo beba i ja stvorile jedan običaj. Kada bih stajala, ponekad bih ga podigla i oprezno njhala. Dok bih telefonirala ili pokušavala čistiti jednom rukom, on bi tromo ležao na mojim rukama. Nije više izgledao

toliko prozirno, ali se činilo kao da tone u mene, poput sidra.

No, u naše su zajedničke trenutke još uvijek prodirali tračci brige, koji su, poput nenadanih uboda, nestajali istom brzinom kojom bi se i pojavili. Bilo je to neizmjerljivo čudno. Imala sam osjećaj da ne pristaje u vlastito tijelo ili da se bori protiv boli u leđima. No, što boli moju bebu? Cijelo mu je lice bilo blijedo i naborano, držanje nezgrapno. Kao da leži na vrhu lopte, a leđa mu klize ustranu. Osjećala sam se neugodno gledajući ga, a onda sam zbog toga osjećala posramljenost i krivnju.

Počela sam ocjenjivati sebe kao majku. U čemu leži korijen ovih čudnih osjećaja? Znala sam koliko majčina naklonost, ako je suviše energična, može biti destruktivna. (Nekim su mojim prijateljima majke nanijele trajnu štetu jer su ih ustrajno tjerale da postanu nešto što nisu mogli postati.) Zato sam samoj sebi željela iskreno reći što želim da ovaj dječak postane. Sjetila sam se eseja što ga je moja prijateljica Roberta napisala dok smo bile na fakultetu, satire o roditeljima koji od vlastite djece pokušavaju napraviti genije još prije nego što ona izađu iz pelena. U njejoj priči netko uštrcava malo violinsko gudalo u majčinu utrobu kako bi dijete moglo vježbati prema Suzukijevoj metodi. Hoću li i ja postati jedan od onih roditelja koji tjeraju, i samo tjeraju svoje dijete. Postajem li takva? Jesam li bila samodopadno preponosna na Elizabethinu naprednost? Prisjetila sam se kako sam se glupo osjećala dok sam tijekom trudnoće s Walkerom slušala više klasične glazbe nego što sam inače navikla, i to samo zato što sam mislila da će to pomoći razvoju njegova mozga.

No, još sam uvijek primjećivala kako priželjkujem da vrijeme sve popravi, da izglača Walkerovo naborano lice i ispuni ga zrelošću.

Danima sam čekala da mu se pogled usmjeri prema nekoj točki. Nije bilo načina da o tome progovorim. Nisam čak ni bila sigurna da to želim.

Jednoga dana, dok sam promatrala Walkera i pokušavala pogoditi je li tužan ili tjeskoban, pomislila sam da je možda spreman za malo uzbuđenja. Imali smo kasetu s hitovima koje smo snimili još prije Elizabethina rođenja. Često smo je puštali prvih tjedana i mjeseci nakon što je došla na svijet: Otis Redding, The Supremes i Aretha Franklin, koja je u maloj Elizabeth uvijek pobuđivala veselje. Ubacila sam kasetu u radiokasetofon, stavila je da lagano svira... i počela pjevušiti...

...And what you need, baby you got it

All I'm asking, is for a little respect...

Podigla sam ga i pokušala plesati, tek toliko. Tijelo mu se treslo.

Pogledala sam mu lice; činilo se da vibrira od nelagode. Oči su mu uporno bile zagledane u daljinu. Koncentrirao se na nešto. Hoće li povratiti? Glavica mu je zadrhtala i pala na moje rame. Brzo sam ga poglela na dekiću. (Jesam li mu ozlijedila vrat? Čula sam negdje da djeca mogu čak i umrijeti od suvišnih pokreta.) Ručicama je mahao onako kako to bebe čine kada misle da će pasti. Izgledao je tako prestrašeno kao da pada s litice. Brzo sam ga vratila u sjedalicu. Još je dugo bio smeten.

Ustuknula sam i pokušala shvatiti što se zapravo dogodilo. Zašto se ponašao kao da pada, a bio je na sigurnom? Zabrinula sam se da sam ga možda nehotice ozlijedila, ali nisam bila sigurna u kojoj bih se mjeri trebala osjećati krivom zato što sam ozlijedila ili povrijedila samu sebe, jer bila sam odbijena. Morala sam doprijeti do mjesta kamo zapravo nisam željela ići. Pokušavala sam se urazumiti činjenicom da je Walker rođen tri tjedna prerano. Liječnici se nisu previše brinuli zbog toga, ali možda je to ipak utjecalo na način koji ja ne razumijem?

Kada se Walker istoga dana poslije probudio, stajala sam iznad njega i promatrala ga. Nježno me pogledao i prvi sam puta osjetila da mi se želi nasmiješiti. Zbog takvih sam trenutaka uspijevala danima, ili barem satima, zatomiti brigu.

Sjeti se. Budi strpljiva. Dječaci su sporiji. S vremenom će se iskazati. Konačno, ako vrijeme ne služi rastu i razvoju, čemu onda služi?

Do dana kada je Walker navršio četiri mjeseca, zabrinjavanje zbog njegovih raspoloženja - je li uopće moguće da beba bude u depresiji? - ili čak zabrinjavanje oko toga što uopće osjeća prema meni, sve se to činilo prevelikom luksuzom i sitnicom u usporedbi s drugim stvarima. Njegovo disanje, koje je prvih dana bilo malo ubrzano, sada je bilo tako otežano da je noću jedva mogao spavati. Počeo se buditi samo da uhvati dah, a činilo se da često uspijeva spavati samo između dva udisaja.

Stalno smo nazivali bolnicu i odlazili tamo. Liječnici su ustrajali u tome da se ne radi ni o čemu ozbiljnome.

Tijekom tog razdoblja počeo me zabrinjavati sindrom dojenačke smrti kojeg su prethodnih godina povezivali s problemima disanja. Uvjereni da je i Walker jedan od kandidata, Cliff i ja stavljali smo ga da noću spava između nas. (U knjigama je pisalo da ako nema "kolijevke", neće biti ni "smrti u kolijevci".) Glavicu bih mu naslonila na svoju ruku i budila bih se svaki puta kada bi predugo ostajao bez daha.

Walker se prema nama nije odnosio ništa toplije nego kada mu je bilo

dva ili tri mjeseca, no djelovao je kao da mu je tako nelagodno da nismo ni očekivali ništa drugo. Ipak, pitala sam se zašto izgleda tako krhko. Glavica mu je izgledala poput bundevica koja se drži na vrlo tankoj peteljci. Liječnici su govorili da je "savršen".

Ovaj moj opis ostavlja dojam da smo neprekidno kršili ruke, odlazili liječniku u svakoj prilici i osjećali krajnje beznade. Zvala sam bolnicu u mnogim noćima kada Walker nije mogao disati i znala sam da nešto nije kako treba, međutim, većinu smo vremena provodili rutinski: Walker je sisao, Elizabeth se vraćala iz vrtića. Išli smo na blagdanske zabave. Velike su stvari često boravile u sjeni, zamračene svakodnevnim obvezama - zvonjavom telefona, pospremanjem ili pranjem rublja. Ta veća pitanja: Kada duša ulazi u tijelo djeteta? Evoluira li usporedno s rastom svjesnosti? Rađa li se duša još pri začeću ili tek s rođenjem tijela? U čemu je tajna međuljudskih odnosa? Kako *znati* bebu? Kako se majka i beba sporazumijevaju bez jezika? Odgovore, ili barem razloge zbog kojih razmišljam o tako teškim stvarima, nije bilo lako zadržati - dim odlazi s vjetrom.

Osim toga, baš sam se tada počela pitati o vlastitom životu: rodila sam drugo dijete. Što ću činiti nakon dvije ili tri godine, kada beba postane samostalnija? Hoću li nastaviti podučavati, ili ću se posvetiti pisanju?

No, unatoč svim našim brigama, Walker je bio slatka beba - osobito je šarmantno spavao, s nježnim licem i sitnim crvenim ručicama, uglavnom stisnutih pesnica, otvorenih tek toliko da se nazire crta života. Unatoč čudnom držanju, Walker je bio zgodan; naša je susjeda ustrajno tvrdila da izgleda poput Jamesa Deana, osobito u rukom pletenoj smeđoj ili crvenoj pamučnoj beretki koju je jedan naš prijatelj nosio da zaštiti glavu od hladnoće.

U četvrtom mjesecu života Walker nas je povremeno pogledavao. S vremena na vrijeme smo se pitali nije li možda dalekovidan, jer smo mu pažnju mogli privući jedino s drugog kraja sobe ili ako bismo stajali iznad njega, nikada sasvim blizu. Jednom ili dvaput pogled mu je poprimio jači intenzitet i činilo se da gleda ravno u nas; međutim, veći je dio vremena bio samo napola zainteresiran.

Stalno smo mijenjali mišljenje o tome tko je taj dječak. Neko smo vrijeme, kada su Walkeru bila tri mjeseca, vjerovali da je iznimno

nadaren. Pokazivao je istu sklonost jeziku kao i njegova sestra. "Reci 'volim te'", tepali bismo.

"Ah eu uh", oponašao bi on, "ah eu uh". Nije, naravno, znao što to znači. Tada, u tom trenutku, podijelili smo trenutak sreće, osjećaj da Walker napreduje.

Mjeseci su prolazili, no činilo se da Walker stoji. Dok je navršavao četiri mjeseca, pa pet mjeseci, kao da se tamna zavjesa, ili sjena, počela spuštati između nas i njega. Sve je manje reagirao, bivao je sve nezadovoljniji, mrzovoljniji. Njegove su nam navike, ako ih je uopće imao, izmicale. Bio je zagonetan.

Liječnici nisu bili zabrinuti, mi jesmo.

Jednoga sam se dana - Walkeru su tada bila četiri mjeseca - češljala u kupaonici. Naslonila sam ga uza zid da ima bolji pogled. Tres! Spustila sam pogled i ugledala ga kako leži s glavicom priljubljenom uz drveni pod. Sigurno se prilično udario, no ležao je kao da se ništa nije dogodilo. *Zašto ova beba ne plače ako osjeća bol?*

Walkerove su navike, pa čak i instinkti, odudarali od bilo čega na što nas je netko mogao pripremiti. Nastavljao je zauzimati čudne poze. Većina beba pada preko roditeljskih ramena poput vreće brašna kada ih se prebaci preko; Walker bi se savio u obliku slova S, kao da će napraviti salto balansirajući na ramenima. Dok bih ga tako pridržavala, imala sam osjećaj da bi mogao izaći iz samoga sebe i vinuti se do stropa.

I sada, zašto bi beba dobila napad histerije, nakon što danima nije ni zaplakala, a onda naglo utonula u san?

Zašto bi beba ustuknula kada joj netko u ruke stavi zvečku?

Zašto bi beba zaspala istog trenutka kada je pustite na miru, ali ne i dok je nosite u rukama!

A onda je, tajnovito kao što se i pojavio, Walkerov talent za jezik nestao. Sa četiri i pol mjeseca više nije mogao ponavljati naše: "Reci 'volim te'."

Kada bih ga sada zamolila da nam nešto izvede, okrenuo bi se.

Sjećam se osjećaja krivnje koji me zahvatio kada sam shvatila da više neće moći govoriti kao prije. I opet sam ga preforsirala.

Dopustit ću mu da stvari čini prema vlastitom rasporedu; odlučila sam mu dati vremena.

Pa ipak je do Walkerova petog mjeseca života postalo sasvim jasno da nešto nije kako treba. Shvatili smo da nam izmiče; gubio se u sjenama.